

Književna poročila

«Morilec sem! Pripravljen sem umoriti vsakogar. Ne razločujem predmeta od človeka, smreke od leoparda, prijatelja od sovražnika. Borim se za življenje in smrt, bijem in morim...» (Str. 10.)

Toda vest se upre. «Ali je v besedi vojna že vesoljno odpuščanje? Kdo je postavil meje, če ne Bog? To je zlo, zlo!» (Str. 16.)

Kriki prebujene vesti žarijo iz vseh dvaindvajset črtic, prelivajo se kot ognjena reka življenja, ki bi rada oprala vso grozo črnega zla. S psihološko opazovalnostjo, prožeto s srčnostjo, je pisatelj prikazal trpljenje enega izmed milijonov, ki se ga okleplje že blazna groza pred uganko strahotnih dogodkov.

«Grozno je spoznati, da je človek ustvarjen za nekaj drugega in ne za akte in da smrt ne more biti edini cilj. — Čemu je bilo življenje? Čemu?» (Str. 58.)

Ali ne modruje prav tako Dementjev, junak romana «Jarem vojne» (Leonid Andrejev), ki se tudi upira zaslužnjenju in se reši v vseodpuščanje in vseusmiljenje. Da, andrejevska teža ždi na «Rabljih», ki so veren odsev «let strahote», a vendar je med «Podobami iz sanj» in med Bevkovim ogledalom velika razlika. Cankar je zrastel iz brezna v metaforičnost sanj in odtod v zarje, ki jih že obliva godba sfer in njegova beseda poje kot blagovest, kot tolažba na tretje kraljestvo, ki utegne vzkliti kot roža ob breznu. Bevk se le redko kdaj sprostí v metaforičnost. Najbližji je «Podobam» morda v «Povodni roži». Tudi «Tri suhe hruške» temelje na vzporednosti dveh svetov, dasi je zanj značilno uprav Rusom lastno neizprosno vrtanje in vrtanje v skalo najtrših zagonek.

«Ali v ječo, ali v norišnico, tretjega ni.» (Str. 78.) To spoznanje bi lahko napisal kot geslo celi knjigi. Tretjega ni za tistega, ki bi se skušal upreti redu, usodi. Tretje pa, rešitev v mistiko, je že več kot leposlovje, več kot umetnost sama, je že življenje v kraljestvu Duha.

Bevkova knjiga pa ostane za nas pretresljiv spomin na čase, ki so bili in ki še bodo.

Miran Jarc.

France Bevk: Tatič. Izdala in založila Naša založba v Trstu, 1923. Str. 86.

Starejši gospod, ki se je povzpél do odličnega družabnega mesta, pripoveduje v večerni družbi o grenki mladosti in o tatvini, ki jo je zagrešil predavnimi leti in se dvignil z njo «za eno stopnjo bliže spoznanju vsega onega skrivnostnega miru v človeku, ki mu pravimo modrost»... Bil je nepokvarjen kmetiški sin in se je v neki prodajalni z mešanim blagom v mestu učil kot vajenec. Toda «svet naredi vse... Iz slabega je sezidan in pobarvan z dobrim». Plahi fant ob mikavnih nepoštenih zgledih tovariša postane tatič in se mora ponižan in osramočen vrniti v domačo vas. Od tam se preizkušen in ojačen vrže v novo življenje.

Povest je preprosta in poučna. Življenje trgovskih vajencev za pultom in v nedeljah popoldne je pisatelj napodobil vestno. Tatičeve boje za dobro in zlo (komij Josi) je pozajel mestoma ginljivo. Jezik je enostaven. Sicer pa po «Faraonu», «Rabljih» in nekaterih črticah v «Domu in Svetu» ta povest za Bevkov razvoj ne pomeni dosti.

Mnogo zanimivejša bi bila črtica «Moja mati», pridejana «Tatiču», če bi ji preveč ne kumoval Ivan Cankar, ki je prvi v solzah in sanjah, v trpljenju in poveličanju razgrnil pred nami bolešni Veronikin prtljaž naše kmetiške matere.

Knjigo je opremil Tone Kralj.

Pavel Karlin.

Lipovec L.: Spodobni ljudje. I. Čisto rodoljubje. II. Roka roko... III. Živeti. IV. Iskrena ljubezen. Epilog: Prekvašeni svet. Ljubljana. Zvezna tiskarna in knjigarna. 1924. (Splošna knjižnica, zvezek 30., 31., 32., 33., 34.)